

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
АПрН України

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Юридичний інститут

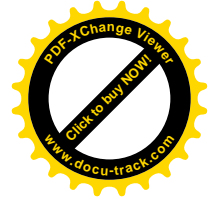
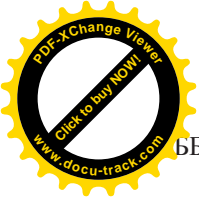
Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин

Матеріали

Міжнародної науково-практичної
конференції, *присвяченої 10-ій річниці
створення Лабораторії з вивчення
проблем корпоративного права
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
Національної академії правових наук
України*

23-24 вересня 2011 року

м. Івано-Франківськ, 2012

ББК 67.9 (4Укр)

П78

Редакційна колегія:

О.Д.Крупчан – академік НАПрН України, директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент;

В.В.Луць – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

В.А.Васильєва – директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;

І.Б.Саракун – кандидат юридичних наук, ст. наук. співр., ст. наук. співр. Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права НДІ ППП НАПрН України.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України (протокол № 2 від 29 лютого 2012 року)

П78 Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин [текст] : *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України* (проведеної Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України спільно з Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника 23-24 вересня 2011 року) – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. - 189 с.

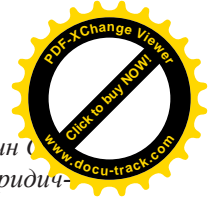
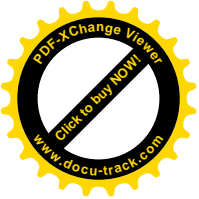
У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару, який відбувся 23-24 вересня 2011 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

ББК 67.9 (4 Укр)

© Інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012

©Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012

Ковалишин С

асистент кафедри цивільного права, Юридичний інститут, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

Судовий збір як перешкода доступності правосуддя для акціонерів (учасників) товариств

Передбачене ст. 55 Конституції України право на судовий захист корпоративних прав забезпечується широким спектром політичних, економічних, соціальних і правових гарантій. Серед правових гарантій важливе місце займають правові норми інституту судових витрат.

Саме низький розмір судових витрат і можливість надання законом різних пільг особам, зобов'язаним їх сплачувати, є гарантією доступності судового захисту корпоративних прав.

Завдяки сплаті державного мита частково відшкодовуються витрачені державною коштом на здійснення правосуддя по цивільних справах, у тому числі витрати на утримання апарату судових органів. С.С.Богля зазначає, що необхідність сплати державного мита, крім того, деякою мірою дисциплінує учасників цивільного обороту, стимулює їх до сумлінного і своєчасного виконання своїх обов'язків, попереджує подання необґрунтованих позовів [1, с. 10]. Тобто деякою мірою попереджає зловживання процесуальними правами.

Разом з тим надто великий розмір судових витрат, який не є співрозмірним фінансово-економічним можливостям, соціальному становищу позивача, може бути перешкодою для реалізації права на судовий захист. Саме в такій ситуації опиняються учасники корпоративних правовідносин.

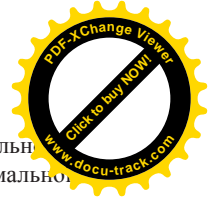
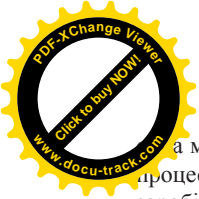
Порушення, з якими зустрічаються учасники (акціонери) товариств з незначним пакетом акцій (часткою в статутному капіталі) носять буденний звичний характер. Зумовлені вони розумінням вседозволеності та відсутності дієвих механізмів відповідальності посадових осіб органів управління товариств за недобросовісні дії зі свого боку. Не останню роль відіграє відсутність дієвих механізмів захисту корпоративних прав в судовому порядку. Дрібним акціонерам (учасникам) товариств часто складно захистити корпоративні права шляхом подання позову. Зумовлено це як складністю та необхідністю володіння певними фаховими знаннями в господарському процесі, так і суттєвою дороговизною позовного провадження. Не останню роль відіграє в даному випадку вартість судових витрат.

Пропозиції щодо підвищення розміру судового збору неодноразово лунали в науковій літературі [2, с. 27; 1, с. 18]. Певна доцільність у такому заході все ж є.

По-перше, не завжди вдається покрити всі витрати пов'язані з розглядом справ в господарському суді за допомогою сум судового збору, які сьогодні встановлені.

По-друге, учасниками господарського процесу є переважно юридичні особи. Для останніх колишні розміри судових витрат були незначними порівняно з тим ефектом, якого вони досягають в результаті подання позову.

Тому 8 липня 2011 року був прийнятий Закон України №3674-VI «Про судовий збір», який суттєво підвищив розміри судового збору за подання позову [3]. Його мінімальний розмір за подання позову в господарському процесі становить

а мінімальна заробітна плата. Для порівняння за подання позову в цивільному процесі мінімальний розмір судового збору становить 0,1 розміру мінімальної заробітної плати.

Звичайно не можна заперечувати необхідність різних розмірів судового збору для громадян та суб'єктів господарювання, тобто в залежності від суб'єкта, з якого справляється судовий збір. Адже фінансові можливості останніх значно більші. Саме в диференційованому підході проявляється принцип соціальної справедливості та доступності правосуддя.

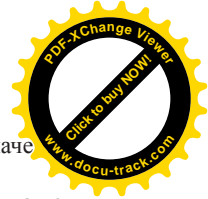
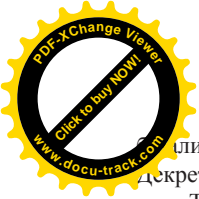
Разом з тим законодавець не врахував, що в господарському процесі можуть приймати участь не лише господарюючі суб'єкти, але й звичайні громадяни як учасники корпоративного спору. І саме щодо них принцип соціальної справедливості порушується. Для дрібного акціонера (учасника) товариства, який хоче відстояти право на інформацію, розмір судового збору, що майже тотожний його місячному доходу, є надто значним і фактично становить перепону доступності правосуддя.

Тому існує нагальна необхідність врахування вище згаданої особливості господарського процесу та зменшення розміру судового збору для учасників корпоративного спору.

У вже недіючому Декреті Кабінету Міністрів №7-93 «Про державне мито» від 21 січня 1993 року в редакції Закону №53/96-ВР від 20.02.1996 року передбачалися деякі заходи щодо ліквідації такого становища [4]. Зокрема, стаття 5 «Пільги щодо сплати державного мита» Декрету була доповнена п. 37 такого змісту: «від сплати судового збору звільняються позивачі - за подання позовів про відшкодування збитків, завданих внаслідок неповернення у строки, передбачені договорами або установчими документами, грошових та майнових внесків, залучених до акціонерних товариств, банків, кредитних установ, довірчих товариств та інших юридичних осіб, які залучають кошти та майно громадян». Припускаємо, що вище згадані зміни були зумовлені хвилею банкрутств фінансових пірамід (що організовувались як акціонерні товариства), через які чимала кількість громадян втратили свої заощадження.

В Законі України «Про судовий збір» пільги щодо сплати державного мита, які передбачались в Декреті, без змін відобразились в п. 17 ч. 1 ст. 5 Закону. Вони є актуальними для акціонерів корпоративних інвестиційних фондів, діяльність яких регулюється Законом України №2299-III «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року [5]. Зокрема, відповідно до даного Закону корпоративний інвестиційний фонд - це інститут спільного інвестування, який створюється у формі відкритого акціонерного товариства і провадить виключно діяльність із спільного інвестування (ст. 7 Закону). Тож акціонери корпоративних інвестиційних фондів у разі подання позову про повернення вартості належних їм акцій звільняються від сплати судового збору. А такий спір за своєю суттю є корпоративним.

Таким чином, як бачимо, Законом передбачено пільги для окремої категорії корпоративних спорів. Але вони мають вибірковий не системний характер. Для решти категорій такого виду справ судовий збір справляється в звичайному порядку. Звичайно немає необхідності поширювати пільги щодо сплати державного мита на всі види корпоративних спорів. Але, вважаємо, що, враховуючи суб'єктний склад корпоративних спорів (а саме, можливість участі фізичних осіб), варто було

збільшити розмір судового збору на попередньому рівні, який був визначено декретом.

Тому пропонуємо внести зміни до Закону України «Про судовий збір» та доповнити п. 2 ч. 2 ст. 4 нормою наступного змісту: «позовної заяви у справах, що виникають з корпоративних правовідносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів, а також у справах щодо обліку прав на цінні папери, - 0,3 розміру мінімальної заробітної плати».

1. *Богля С.С. Судові витрати в цивільному судочинстві: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / С.С. Богля; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2005. — 20 с.*
2. *Забродський А. Зловживання правом як загальна тенденція процесу / А. Забродський // Юридичний радник. — 2006. - №5. — С.26-27.*
3. *Про судовий збір: Закон України №3674-VI від 8 липня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. - №36. - Ст. 275.*
4. *Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року №7-93 // Голос України. — 1993. — 12 лютого.*
5. *Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15 березня 2001 року №2299-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — №21. — ст.103.*

Коссак В.М.

*завідувач кафедри цивільного права і процесу,
доктор юридичних наук, професор Львівського
національного університету ім. Івана Франка*

Проблеми захисту майнового права міноритарних акціонерів на отримання дивіденду.

Закон України «Про акціонерні товариства» диференціює права акціонерів на майнові та немайнові. До майнових прав належать право на отримання дивідендів.

Дивіденд - це частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір дивідендів виключно грошовими коштами. Право на дивіденди залежить від виду акції - простої чи привілейованої. Зокрема, кожною привілейованою акцією одного класу її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав. У статусі акціонерного товариства визначається обсяг прав, які надаються акціонеру - власнику кожного класу привілейованих акцій, у тому числі визначається розмір і черговість виплати дивідендів.

Крім цього, власник привілейованої акції має право придбати розміщуваним товариством привілейовані акції цього або іншого класу, якщо акції такого класу надають їх власникам перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат у разі ліквідації товариства пропорційно належних акціонеру привілейованих акцій певного класу у загальній кількості привілейованих акцій даного класу. Власник простої акції має право придбати розміщуваним товариством прості акції